

**FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI
2024**

- 1. Y***** A******* Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Postür, El Fonksiyonları ve Duyusal İşleme Becerisinin Beslenme Üzerine Etkisi
- 2. İ*** N** U******* Adölesan Baş Üstü Fırlatma Sporcularında Skapular Diskinezinin Omuz Propriyosepsiyonu ve Stabilizasyonu İlişkisinin İncelenmesi

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARDA POSTÜR, EL FONKSİYONLARI VE DUYUSAL İŞLEME BECERİSİNİN BESLENME ÜZERİNE ETKİSİ

ÖZET

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), genellikle sosyal iletişimde sorunlar, alışılmadık ve kısıtlanmış ilgi alanları ve tekrarlayıcı davranışlar gibi özelliklerle tanımlanan erken çocukluk döneminde görülen nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB olan çocuklarda yaşamlarının farklı dönemlerinde postür, denge, postüral kontrol, el becerisi, yürüme, duyu bütünlüğü, beslenme ve motor gelişim ile ilgili problemler gözlenmekte, tüm bunların sonucunda çocukların yaşam kaliteleri de olumsuz etkilenebilmektedir. Bu çalışma ile OSB'li çocuklarda postür, denge, el fonksiyonları ve duyuşal işleme becerileri ile beslenme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 5-10 yaş aralığında 40 OSB tanısı alan çocuk (çalışma grubu) ve ebeveynleri ile 40 tipik gelişim gösteren çocuk (kontrol grubu) ve ebeveynleri dahil edildi. Tüm çocukların postür değerlendirmeleri kapsamında kraniovertebral açı (KVA) ölçümü ile baş postürleri ve Pediatrik Denge Skalası (PDS) ile postural kontrolleri; el fonksiyon değerlendirmeleri kapsamında Jebsen Taylor El Fonksiyon Testi (JTEF) ile el becerileri ve Jamar el dinamometresi ile el kavrama kuvvetleri; Dunn Duyu Profili ile duyuşal işleme becerileri; Beslenme Problemleri Tarama Testi (STEP) ve Otizm Öğün Davranış Kısa Ölçeği (BAMBI) ile beslenme problemleri ve Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği-Ebeveyn Formu (ÇİYKÖ-E) ile yaşam kaliteleri değerlendirildi. Ebeveynlerin depresyon, anksiyete ve kaygı durumlarının değerlendirilmesinde Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ) ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri kullanıldı. Veri analizi için SPSS v.22 programı kullanıldı. Tüm analizler için anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edildi. KVA açı değeri, PDS skoru, JTEFT alt parametre değerleri, el kavrama kuvveti değerleri, aspirasyon riski dışında STEP'in tüm alt grup puanları ve BAMBI toplam puanları, ÇİYKÖ-E skoru, ebeveynlerin BDÖ, BAÖ ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri puanları açısından kontrol grubu lehine anlamlı fark saptandı ($p<0,05$). OSB olan olgularda PDS skoru ile JTEFT 'dama pulları' alt parametresi dışındaki tüm değerleri arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki, el kavrama kuvveti ölçüm sonuçları arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki, JTEFT 'dama pulları' dışındaki tüm alt parametre değerleri ile el kavrama kuvveti ölçüm değerleri arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu tespit edildi ($p<0,05$). OSB olan olguların ÇİYKÖ-E 'duyuşal' skorları ile ebeveyn BDÖ, BAÖ, Durumluk Kaygı ve Sürekli Kaygı puanları arasında; ÇİYKÖ-E 'toplam' skorları ile ebeveyn BDÖ puanları arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu gözlemlendi ($p<0,05$). OSB olan olgularda PDS skoru ile BAMBI total skoru arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu saptandı ($p<0,05$). JTEFT 'küçük objeler' alt parametre değeri ile STEP 'total' sıklık x yoğunluk; JTEFT 'beslenme simülasyonu' alt parametre değeri ile STEP 'beceri eksikliği' sıklık, sıklık x yoğunluk ve 'besin reddi' sıklık x yoğunluk puanları arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu bulundu ($p<0,05$). Duyu Profili Ölçeği duyuşal işleme bölümü toplam puanı ile STEP 'total' sıklık, sıklık x yoğunluk ve STEP 'beceri eksikliği' sıklık skorları arasında negatif yönlü yüksek düzeyde ilişki; Duyu Profili Ölçeği duyuşal işleme bölümü toplam puanı ile STEP 'aspirasyon riski', 'besin seçme', 'besin reddi', 'besin davranış problemi' alt grupları sıklık, sıklık x yoğunluk skorları, 'beceri eksikliği' sıklık x yoğunluk skoru ve BAMBI total skoru arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu saptandı ($p<0,05$). Duyu Profili Ölçeği

modülasyon bölümü toplam puanı ile STEP ‘besin davranış problemi’ sıklık, sıklık x yoğunluk skorları dışında STEP total ve diğer alt grupları sıklık, sıklık x yoğunluk ve BAMBI total skorları arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki gözlemlendi ($p<0,05$). Duyu Profili Ölçeği davranış ve duygusal cevaplar bölümü toplam puanı ile STEP ‘total’ ve tüm alt grup sıklık, sıklık x yoğunluk ve BAMBI total skorları arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki bulundu ($p<0,05$). Duyu Profili Ölçeği ‘total’ puanı ile STEP ‘besin seçme’, ‘beceri eksikliği’ ve ‘total’ alt grupları sıklık, sıklık x yoğunluk skorları arasında negatif yönlü yüksek düzeyde ilişki; Duyu Profili Ölçeği ‘total’ puanı ile STEP ‘aspirasyon riski’, ‘besin reddi’, ‘besin davranış problemi’ alt grupları sıklık, sıklık x yoğunluk skorları ve BAMBI total skorları arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu gözlemlendi ($p<0,05$). Sonuç olarak; OSB’li çocuklarda postür, el fonksiyonları, duyuşal işleme becerisi, beslenme ve yaşam kalitesinin olumsuz etkilendiği; el fonksiyonları, duyuşal işleme becerisi ve yaşam kalitesi ile beslenmenin ilişkili olduğu tespit edildi. OSB tanısı almış çocukların en erken dönemde bu parametreler açısından değerlendirilerek, fizyoterapi ve rehabilitasyon programları ile desteklenmelerinin hem çocuklar hem de ebeveynleri için faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, postür, duyuşal işleme, el fonksiyonları, beslenme

ADÖLESAN BAŞ ÜSTÜ FIRLATMA SPORCULARINDA SKAPULAR DİSKİNEZİNİN OMUZ PROPRIYOSEPSİYONU VE STABİLİZASYONU İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Adölesan sporcularda tekrarlı omuz hareketlerini içeren spor branşlarında baş üstü fırlatma aktivitelerinde tek taraflı üst ekstremite fonksiyonunun fazla olması nedeniyle yaygın olarak skapular diskinezi görülmektedir. Buna bağlı olarak omuz propriyosepsiyonunda ve stabilizasyonunda değişiklik olduğuna dair bilgiler net değildir. Çalışmamızın amacı; adölesan baş üstü fırlatma sporcularında skapular diskinezinin omuz propriyosepsiyonu ve stabilizasyonuna olan etkisinin araştırılmasıdır.

Çalışmamız voleybol, basketbol ve hentbol spor branşlarındaki adölesanlar ve sedanter adölesanlar ile gerçekleştirildi. Katılımcıların demografik bilgileri kaydedildi. Katılımcıların skapular diskinezileri Lateral Skapular Kayma Testi (LSKT) ve Skapular Diskinezi Testi (SDT), omuz propriyosepsiyonları lazer imleç yardımcı açı tekrarlama testi, omuz stabilizasyonları Üst Ekstremitte Y Denge Testi (ÜEYDT) ile değerlendirildi.

Çalışmamıza 36'sı kadın toplamda 89 gönüllü adölesan dahil edildi. Katılımcıların 48'i sporcu (13 voleybol, 22 basketbol, 13 hentbol) ve 41'i sedanter adölesandı. LSKT sonuçları sporcu grubunda, voleybolcuların 2'sinde (%15,4), basketbolcuların 3'ünde (%13,6), hentbolcuların 8'inde (%61,5) ve sedanter grupta 7'sinde (%17,1) skapular diskinezi pozitif olarak gözlemlendi. SDT sonuçlarına göre sporcularda, voleybolcularda 6 (%46,2), basketbolcularda 14 (%63,6) ve hentbolcularda 3 (%23,1), sedanter grupta ise 27 adölesanda (%65,9) normal skapular ritim görüldü. Lazer imleç yardımcı açı tekrarlama testi incelendiğinde gruplar arasında propriyosepsiyon testinin sağ kol 90° fleksiyon, sağ kol 90° abduksiyon, sol kol 90° fleksiyon ve sol kol 90° abduksiyon olmak üzere bütün pozisyonlarının ortalama değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlemlendi (sırasıyla, $p<0,001$; $p=0,002$; $p<0,001$; $p<0,001$). Üst Ekstremitte Y Denge Testi sonuçlarına bakıldığında gruplar arasında sağ süperolateral, sağ inferolateral, sol süperolateral ve sağ inferolateral uzanma yönlerinin ortalama değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlemlendi (sırasıyla, $p<0,001$; $p=0,004$; $p<0,001$; $p<0,001$).

Skapular diskinezinin omuz propriyosepsiyonu ve stabilizasyonu ile ilişkisi incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmedi. Hem çeşitli baş üstü fırlatma spor branşlarındaki oyuncuların hem de bu oyuncuların sedanter kontrol gruplarıyla karşılaştırıldığı skapular diskinezi, omuz stabilizasyonu, omuz propriyosepsiyonu, omuz fonksiyonu ve omuz yaralanmaları gibi çeşitli parametrelerin eş zamanlı değerlendirildiği daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Adölesan, skapular diskinezi, propriyosepsiyon, stabilizasyon, sporcu